

6) המלחמה נגד לוחמי הגרילה צריך שתשען אף היא על סיוע מצד האוכלוסיה או יסודית בתוכה.

ט

מדינת ישראל נמצאת כיום במצב הדומה לזה של כמה מדינות אירופאיות לפני 50 או אפילו 200 שנה. גבולותיה הן שרשרת — נוסח „קורדון“ צבאי — של ישובי משלט, וחיל ספר מיוחד עומד הכן לאבטחה מול שכנים פרימיטיביים אשר פניהם לגניבה ושוד, והרוחשים בו בזמן רגשות נקם וששים לקראת מלחמה — בדיוק כאשר היה לפני 200—100 שנה בכמה מארצות הגולה בהם ישבו אבותינו.

אבל העולם השתנה מאז תכלית השנוי. בגרמניה של שלהי המאה ה-18 יכול היה המשורר גטה לכתוב שנעים לשמוע שיחה על מלחמה ושאוון־קרב אם בתורכיה הרחוקה, בה נלחמים עמים זה בזה, המדובר. בשביל העולם של כיום אין עוד דבר כזה כ„תורכיה המרוחקת“. כל מאורע — יש משום קורבה במשמעותו: באשר למרחק, ובאשר לזמן. בכל עת עלינו להיות מוכנים להוכיח שהננו הבעלים בביתנו אנו. על כן — אף המלחמה „הזעירה“ ביותר, אף „דקירות סיכה“ שמעבר לגבול ושבתחום המדינה, יש בהם תמיד מן המשמעות הגדולה. אין חזיונות כאלה, בתקופתנו, ובמיוחד במצבנו אנו, נפרדים מענין המלחמות הגדולות, הסדירות — אילו שהיו, אילו שעלולים להתרחש, או מלחמות תוך כדי התרחשותן. התכונה לקראת כל הכרוך בחזיונות של מלחמה זעירה — אם נחוץ, לפעולה באמצעותה; אם נחוץ, לפעולה לדכוייה — הנה תפקיד גדול: תפקיד המחויב מחשבה, תכנון, שקידה, חריצות, ארגון יעיל ביותר, התאמנות שיטתית, גמישה ורבת יזמה.

3) שהגוף המורד יעמוד תחת פקוח מהודק ושניתן יהיה לכונו לפי תכנית אסטרטגית.

4) שיהיה אפשרי לנהל פעולות למשך זמן ממושך ובמדה ההולכת וגוברת, כדי לשחוק את תקיפות הרוח — האזרחית והצבאית — של הצד שמנגד; ושתוכלנה להתנהל בחבל ארץ כזה אשר המבנה החברתי והטופוגרפי שלו, יאפשרו מתן מחסה מהיר למורדים ובה בשעה יגרמו לפצול כוחות האיוב לקבוצות מבודדות“.

מה שקרתין צורלי אומרת במסקנותיה אלו על המהפכה האירית, חל — תוך סיגול לתנאי מקום וזמן משתנים — על כל מרד גרילה לאומי. ומתוך זה מתקבלות המסקנות הבאות על המלחמה נגדו:

1) הצבא צריך להחזיק במצב של נכונות כוחות מספיקים למלחמה בגרילה.

2) יש ללמוד ולנתח באופן יסודי את השלבים והחזיונות של מלחמות הגרילה כדי ליצור תמונה מדויקת ככל האפשר — לפי תוצאות למוד זה ולאור ידיעות המתקבלות משרותי המודיעין — על עמידתם הרוחנית והפוליטית של הלוחמים על הקצב של ההאבקות.

3) הטקטיקה נגד לוחמי הגרילה צריכה להיות גמישה ביותר. היא צריכה להשתמש גם בנסיגות קודמים וגם בנסיגות החדשים ועליה להשתמש בכל אמצעי המלחמה ה„קרים“ וה„חמים“ כדי להגיע לידי דכוי מלחמת הגרילה.

4) יש לנהל את המלחמה נגד לוחמי הגרילה בתנופה בלתי פוסקת ובאנרגיה בלתי פגה, עד ושלמה.

5) יש להביא לידי ידיעת כל קצין וחייל את התכונות המיוחדות של לוחמי הגרילה ושל שטח הקרבות — על כל פרטיהם ובהתמדה.

ח. א. לורנס

הרהורים על מלחמה בנוסח „לא־מקובל“

כמוגבלים וצרי־אופק; ואחר שעיניתי בג'ומיני וידי ליסן, מצאתי עקרונות רחבים יותר בחבוריהם של סכס וגיבר ובאחרים של המאה השמונה עשרה. אולם מבחינה אינטלקטואלית עלה עליהם קלאוזביץ במדה כה רבה, וספרו נראה כה הגיוני וקוסם, שמבלי להרגיש בכך שבה את לבי בפסקנותו, עד אשר השואה עם קוהנה ופרש המאיסה עלי את

כפי שכבר הראיתי הרי לרוע המזל היה הפקוד על הפעולות נתון בידי כרצוני, והייתי בלתי־ מאומן. אמנם למדתי תאוריה צבאית לא מעט, וסקרנותי כסטודנט באוקספורד העבירה אותי על פני נפוליאון אל קלאוזביץ ואסכולתו, אל קאמרר ומולטקה, ועד הצרפתים בני זמננו. כלם נראו לי

אנשי הצבא, הלאה אתי בתהלה שהם כורכים לעצמם, והביאה אותי לראות את כל תורתם בעין ספקנית. על כל פנים, התענינותי היתה מפשטה, ועסקה בתיאוריה של המלחמה ובפילוסופיה שלה, ביחוד מצידה המטפיסי.

לעומת זאת היה כעת, בשדה, הכל מוחשי, ובמיוחד הבעיה המטרידה של עיר הקודש מדינה; וכדי לשחרר את מחשבותי מזאת התחלתי להזכר בעקרונות לנהולה של מלחמה מודרנית ומדעית העשויים להלום את מצבנו. אולם עקרונות אלו לא התאימו לכאן, ודבר זה הדאיגני. עד כה היתה מדינה כ„דבוק“ בכולנו; אולם עתה, בהיותי חולה, לא היתה ברורה כל עיקר, בין אם היה זה משום קרבתנו אליה (לעתים רחוקות אוהב אדם את הניתן להשיג), ובין אם זה משום שעניי נתערפלו מתוך שהרביתי לחשוב על הדרכים להשיגה. יום אחד התעוררתי אחר־הצהרים משינה חמה, רטוב מויעה ועקוץ זכובים, והתחלתי תוהה על התועלת הצפונה במדינה עבורנו. הסכנה שבה היתה ברורה כשאנו היינו ביננו, והתורכים שבתוכה פנו לעבר מפה; אולם אנו שינינו מצב זה לחלוטין בהתקדמותנו אל וויג, כיום אנו צרנו על מסילת־הברזל, והתורכים רק הגנו עליה. חיל־המצב של מדינה, שנצטמצם עד ששוב לא יכול היה להניק, ישב בחפירות וחילב בכורש התנועה שלו ע"י ששחט ואכל את בהמות המשא והרכיבה שלא היה יכול לספק להן מספוא. שללנו מהם את הכוח לפגוע בנו, ונוסף על כך רצינו עוד לקחת את עירם, מדינה לא היתה יכולה לשמש לנו בסיס כדוגמת וויג, ולא היה בה משום איום עלינו כדוגמת ואדי עיס. לשם מה היתה דרושה לנו, איפוא?

...תחת רושם כל אלה החילותי לנסח לעצמי את המטרה של מלחמה. הספרים נתנו זאת ברור מאד — השמדתם של הכחות המזוינים של האויב בתהליך היחידי — קרב. הנצחון ניתן להשגה רק תמורת דם. היה זה כלל קשה עבורנו. מכיון שלערכים לא היו כל כחות מאורגנים, הרי מרשל פוש תירכי לא היה מוצא לעצמו כל מטרה. הערבים אינם מסוגלים לשאת באבדות. כיצד ישיג, איפוא, את נצחונו הקלאוזוביץ שלנו? נראה שפון־דר־גולץ העמיק לחשוב בענין באמרו שאין הכרח להשמיד את האויב, אלא לשבור את רוחו. הצרה היתה שאנחנו לא עוררנו כל תקוה כאילו יכלנו לשבור את רוחו של מישהו.

אולם גולץ היה בדאי, וכל אותם חכמים דברו במשלים; כי, ללא ספק הלכנו והתקרבו לנצחון

במלחמתנו; וכאשר שקלתי את הדבר לאטי, נתחור־ לי שלמעשה כבר נצחנו במלחמת הגאון. מכל אלה מילים מרובעים של הגאון תשע מאות תשעים ותשעה כבר היו משוחררים. האמנם היתה אמת בדברי הנחפזים לויקרי, שמרד דמה יותר לשלום מאשר למלחמה? יתכן ובמלחמה קובע הרוב המחלט, אולם בעת שלום די גם ברוב רגיל. אם כל השאר בידינו, לא תהיה עינינו צרה בתורכים על החלקה הקטנה שעליה עמדו, עד אשר השלום או אחרית־הימים יבואו ויוכיחו להם את חוסר התועלת שבהאזנותם באדן חלונו.

...התחלת ניסוח המחשבות שלי היתה טובה למדי, אולם עוד נותר לי למצוא סוף אלטרנטיבי ואורת מלחמה. מלחמתנו נראתה שונה מאותו טקס אשר פוש היה חסידו; ונזכרתי בו, כדי לראות את ההבדל האיכותי בינו לבינינו. במלחמתו המודר־נית — הוא קרא לה מלחמה מוחלטת — שני עמים הדוגלים בתורות שאין להשלים ביניהן מעמי־דים אותן במבחן הכח. מבחינת פילוסופיה, היה זה טפשי, כי שעה שהדעות היו נושא לוכוח, הרי לאמונות לא ראו תרופה אלא ביריות; וסוף להתגר ששות יכול לבוא רק כאשר לתומכים בעקרון מפשט אחד לא היו יותר אמצעי התנגדות מול התומכים ברעיון השני. כל זה דמה לתיאור של מלחמות הדת בלשון המאה העשרים, אשר קיצן ההגיגני היה בהשמדתם הגמורה של בני אמונה אחת, וכשנושאי האמונות האמינו שמשפט האלוהים ישרור לעד. כל זה יתכן והתאים לצרפת וגרמניה, אולם לא הלם את הגישה הבריטית. צבאנו לא היתה לה, ביודעין, תפיסה פילוסופית מיוחדת בפלנדריה או באזור התעלה. מאמצים שנעשו כדי להשפיע על אנשינו שישנאו את האויב, הביאו בדרך כלל לידי כך שהם שנאו את המלחמה. ואכן, פוש הפריך את טענת עצמו כשאמר שמלחמה כזאת היתה תלויה בגיוס כללי, והיתה בלתי אפשרית עם צבאות מקצור עיים, כי האידיאל הבריטי עוד היה בצבא הישן, ואל מנהגיו נשאו עיניהם מפקדינו ואנשינו. מלחמת פוש נראתה לי רק כמלחמת השמד, אולם לא יותר מוחלטת מכל מלחמה אחרת. באותה הצדקה אפשר היה לקרוא לה „מלחמת הרצח“. קלאוזוביץ מנה סוגים רבים של מלחמה: ...מלחמות אישיות, דר קרב בין שליחים, למטרות שושלתיות...מלחמות גרוש, אורחיות...מלחמות מסחר, למטרות עסקים; לעתים רחוקות דמתה מלחמה לרעותה. לעתים קרובות לא ידעו הצדדים את מטרתיהם, ושגו ושעו עד אשר מהלך המאורעות השתלט על המצב.

הנצחון בדרך כלל נטה לצדם של הרואים נכוחה, למרות שמזל ותבונה עדיפים עלולים לשבש גם חוק ברזל — זה של הטבע.

תמהתי מדוע רצה פיסל להלחם בתורכים, ומדוע עזרו לו הערבים, ונוכחתי שמטרתם היתה גיאוגרפית, לגרש את התורכים מכל ארצות דוברי הערבית באסיה. רק כך תארו לעצמם את התגשמות אידיאל השלום שלהם של החופש. כדי להשיג את התנאים הטובים ביותר יתכן ונהרוג תורפים, כי מאד לא חבבנו אותם; אולם הריגתם היתה דבר שבמותרות בלבד. אם ילכו בשקט — יבוא קץ המלחמה. אם לא, נמריץ אותם, או נשתדל לגרשם. וכאמצעי אחרון, נהיה מוכרחים לנקוט בדרך הקיצונית של דם ועקרונות „מלחמת הרצח“, אולם במחיר זול ככל האפשר עבורנו, כי הערבים לחמו למען החופש, ולהנות מטעם החופש יכול רק אדם חי. הדאגה לדורות הבאים היתה מטרה הבלתי ראויה למאמצים רבים. ואין זה חשוב כלל באיזו מדה אהב אדם את ילדיו הוא או את אלה שהביאו לעולם אחרים... בחבנתי עתה את כל בנין המלחמה מצד המבנה שלו — האסטרטגיה, ארגונו הפנימי — הטקטיקה, ארגשות תושבים — הפסיכולוגיה. כי חובתי האישית היתה בפקוד, והמפקד, בדומה לאדריכל הראשי, הנו אחראי לכל.

הבלבול הראשון היה בנגוד המוטעה שבין האסטרטגיה, המטרה במלחמה וההשקפה הכוללת הרואה כל חלק ביחסו לכלל, ובין הטקטיקה, האמצעי עם להשגת המטרה האסטרטגית, השלבים הבדודים שבסולם המעלות שלה. הן נראו רק כנקודות השקפה שמהן יש לבחון את יסודות המלחמה: היסוד האלגבראי שבדברים, יסוד ביולוגי של חיים, והיסוד הפסיכולוגי של רעיונות.

היסוד האלגבראי נראה לי כמדע צרוף, הכפוף לחוקים מתמטיים, בלתי־אנושיים. הוא עסק במשתנים ידועים, בתנאים קבועים, במרחב וזמן, בדברים דוממים כגון הרים ואקלימים ומסלות ברזל, במין האנושי בהמונים הגדולים מדי במימדיהם כדי להבחין בהבדלים אישיים, בכל האמצעים המסייעים המלאכותיים והמצאות המכניות אשר הגבירו את חושינו. יסוד זה נתן בעיקרו להגדרה ולנסוח. הרי שהיתה כאן התחלה נמצלת בשפת אנשים מלומדים. מוחי, שתמיד שנא את המפשט, שוב חפש מפלט בערב. וכשתורגם היסוד האלגבראי לערבית, לקח בראש ובראשונה בחשבון את השטח שאותו רצינו לשחרר, התחלתי לחשב בעצלותים את מספר המילין המרובעים: ששים, שמונים,

מאה, אולי מאה וארבעים אלף מילין מרובעים. וכיצד יגנו התורכים על שטח נרחב זה? לי באנו כצבא מרוכז על דגליו, אין כל ספק שהיו עושים זאת באמצעות קר־חפירות לרחבו של השטח; אולם אם נניח שנבוא עליהם (כפי שיכולים אנו לעשות) כתופעה בלתי גשמית, ככות משפיע, כרעיון חסר גוף ושאי אפשר לפגוע בו, בלי חזית ובלי עורף, המרחף סביב כערפל? צבאות דומים לצמחים, דבר קים לאדמה, שרשיהם עמוקים, וניזונים בראשיהם דרך גבעולים ארוכים. אנו דמינו לאדום, הנשאים לרוח־רצונם. מדינתנו נמצאה במחשבתו של כל אחד מאתנו; וכשם שלא רצינו כל דבר ממשי כדי להתקיים, כן לא הוינו כל מטרה ממשית שניתן לפגוע בה. נראה הדבר, כי חיל צבא סדיר עלול להיות אובד עצות מבלי שתעמוד לנגד עיניו מטרה, כאשר בידיו רק השטח עליו ישב, וכאשר הוא מכניע רק את אשר יכול הוא, לפי פקודה, לכוף אליו את רובהו.

אחר־כך חשבתי לכמה חיילים יהיו התורפים זקוקים כדי לשבת על כל אותו השטח, כדי להבטיחו בפני התקפות בעומק — מצדנו, כשהמרי מרים את ראשו בכל מיל מרובע, מאותם מאת האלף מילין מרובעים, שעליו לא ישבו. הכרתי את הצבא התורפי לאשורו, ואפילו לאחר שהבאתי בחשבון את הגברת יכלתו שהושגה בעת האחרונה, הודות למטוסים, תותחים ורכבות משוריינות (וכל אלה רק הפכו תבל לשדה־קרב קטן יותר), בכל זאת נראה היה כי הם יהיו זקוקים לעמדה מבוצרת כל ארבעה מילין מרובעים, ואין עמדה יכולה למנות פחות מעשרים איש. אם כן, יהיו דרושים להם שש מאות אלף איש כדי לעמוד נגד מריים של עמי־ערב, בצירוף איבתם הפעילה של קנאים מועטים.

כמה קנאים יכולים אנו לאסוף? היו עמנו קרוב לחמשים אלף — מספר המספיק לעת עתה. נראה היה כי היתרונות בבחינה זו של המלחמה היו בידני; אם נממש את חמרי הגלם שלנו ונצלם בכשרון, הרי אפשר יהיה להעמיד לצדנו גם את האקלים, המדבר, מסילת־הברזל וכלי הנשק הטכניים. התורפים היו טפשים, והגרמנים שעמדו מאחוריהם דוגמ־טיים. הם ידמו לעצמם כי המרד הנו מוחלט כמלחמה, וינסו לפעול נגדו תוך השואה לדרך המלחמה. השואות בעיניי אנוש אינן אלא שטות, ולדכא מרד עמי מלחמה אינו אלא מעשה מסובך ואטי, הדומה לאכילת מרק בסכין.

די היה לי בכך מן הממשי; ולכן עזבתי את היסוד המתמטי, ופניתי לחקר טבעו של היסוד

הביולוגי שבפקוד. המשבר שבכאן נראה לי בנקודת המפנה, חיים או מות, או בצורה הפחות תהומית, בליה וקרעיה. הוגי מחשבת המלחמה הפכו לאמנות ממש, והרימו על נס פרט אחד במיוחד, את "הקנת הדם", לדרגה של עקרון, שהפך להיות לגורם האנושיות בקרב, מעשה הנוגע לכל צדדי קיומנו ממש, והקרוב ללב ביותר. בהערכות של עקרון זה חזר ומופיע האדם, המשנה אותן בקביעות, כשאור שבעיסה. הכל מורכב מחלקים רגישים ובלתי הגייריים, ומצביאים הבטיחו עצמם באמצעות העתודה, האמצעי המיוחד של אומנותם. גולץ אמר שאם יודע אתה בדיוק את כוחו של האויב, והוא פרוש כולו, יכול הנך לותר אז על עתודת-הקרב: אולם כזאת לא קרה מעולם. במחשבתו של המצביא קימת תמיד הסכנה הטמונה במקרה אסון, או בתקלה כל שהיא בחומר, והוא שומר על העתודה, באופן תת הכרתי, כדי להתגבר על סכנות אילו.

את יסוד ה"רגש" בגייסות, אשר אינו ניתן להבעה במספרים, יכולתי לנחש רק לפי מושגיו של אפלטון, והמפקד הגדול ביותר היה זה שהאינטואיציות שלו נתקמו כמעט תמיד. תשע עשר ריות מתורת הטקטיקה היו ברורות במדה מספקת כדי ללמדן בבתי-הספר, אולם העשירית, הבלתי רצויה נלית, דמתה לדג טורף העובר כחחף על פני האגם, ובה צפון המבחן למצביאים. ניתן להשיג את הדבר ע"י האינסטינקט בלבד, עד אשר בשעת משבר הנו בא כטבע, כרפלקס.

מחשבותי חזרו לנושא שלנו, ומיד ידעתי כי הכללים הנ"ל אינם מוגבלים בשמושם לגבי בני אדם בלבד, אלא טובים הנם גם לגבי החומר. בתורכיה החומר יקר ומועט, וערכם של אנשים פחות מערכו של ציוד. המפתח להצלחתנו היה איפוא, לא בהשמדתו של הצבא התורכי, אלא בהשמדת ציוד המלחמה של התורכים. בחסולו של גשר תורכי, או מסלת-ברזל, כלי רכב, תותח או מטען חמרי-נפץ היה משום יתר תועלת עבורנו מאשר במותו של יחיל תורכי. בצא הערבי, באותה שעה, היינו חסכוניים גם בחמרים וגם באנשים. ממשלות הסתכלו על אנשים רק כהמונים; אולם אנשינו בהיותם בלתי-סדירים, לא היוו פורמציות

צבאיות, כי אם יחידים. מותו של יחיד, כאותה אבן הנופלת למים, גורם אמנם רק לחור שקימו קצר מאד — אולם גלי-הצער ממנו מתרחבים והולכים. לא יכולנו, להרשות לעצמנו אבידות.

את החסרון בחמרים שאבדו היה קל יותר למלא. ברור ששומה עלינו להשיג עדיפות בסוג נשק מוחשי מסוים: חמרי-נפץ, או מכונות-יריה, או כל מה שעלול להכריע, השיטה המסורתית הניחה את העקרון, ביחס לאנשים, שיש להשיג יתרון ועדיפות במקום ובזמן המכריע של ההתקפה. אנו יכולים להשיג עדיפות בציוד ברגע המכריע או במובן מסוים; ובאשר לאנשים ולחמרים גם יחד, יכולים אנו לסגל את המסקנות השליליות מן העקרון הנה של עדיפות, למען החסכון, ולהרשות לעצמנו להיות נופלים מן האויב בכל יתר המקומות, מלבד באותו ענין או באותה נקודה המעניינים אותנו. ההחלטה בדבר קביעת נקודת הכובד תהיה תמיד בידינו. רוב המלחמות הן מלחמות-מגע, כששני הצדדים מתאמרים להגיע לידי מגע, על מנת להמנע מהפתעה; ואילו מלחמתנו צריכה להיות בנויה על ניתוק-המגע. עלינו להעסיק את האויב ולהחזיקו במקומו ע"י האיום האילם של מדבר גדול ובלתי נודע, מבלי לגלות את עצמנו עד רגע ההתקפה. תהא זאת התקפה בשם בלבד, כי היא לא תהיה מכוונת נגד האויב, אלא נגד צידו; ומשום כך גם לא תבקש למצוא לא את רכוזי כוחו. ואף לא את נקודות התורפה שלו, אלא תכוון נגד אותו הציוד של האויב אשר ייקל ביותר להגיע אליו. בנייתוק קווי-המסילה ייבחר לרוב קטע מסילה התופשי מאויב, וככל שיהיה בו האויב מועט יותר כן תגדל ההצלחה הטקטית. יכולים אנו להפוך שיטה זו לכלל (אולם לא לחוק, כי אין המלחמה מקבלת עליה עול חוקים בנהולה), ולפתח נוהג שלא לבוא לעולם לידי מגע עם האויב. דרך כזאת תודה עם השאיפה, הנובעת ממספרנו, שלא להוות אף פעם מטרה לחצי האויב. לרבים מהתורכים שבחזיתנו לא היתה כל הזדמנות במשך כל המלחמה לפתוח עלינו באש, ומעולם לא נמצאו מתגוננים אלא כתוצאה ממקרה או מטעות.